

рідше - вольєрні птахи, хом'ячки, морські свинки, черепахи. Загальновідомим є позитивний вплив куточка живої природи на учнів. Догляд за тваринами і рослинами, спостереження за змінами в їх житті, поведінкою тварин створює позитивні емоції, бадьорий настрій, необхідність піклуватись про них, почуття жалю до тварин, які захворіли.

.. Не тільки спостереження за живими рослинами і тваринами, але і використання науково-популярної і художньої літератури значно впливають на формування у учнів моральних поглядів. Багатство художніх засобів, влучність виразів роблять описи з життя рослин і тварин зрозумілими для учнів, заставляють працювати їх уяву над створенням образів, співпереживати разом з авторами над долею тварин. Перед учнями виникають ідеали вчених-натуралістів, дослідників життя видів рослин і тварин, яким загрожує небезпека зникнення. Це чудові твори таких вітчизняних і зарубіжних вчених, письменників як Й.Халіфман, Б.Гржимек, Д.Даррел, П.Мариковський.

З метою гуманістичного виховання учнів читання літератури можна проводити на уроках з екологічним змістом (вивчення різноманітності, екологічних груп, життєвих форм, значення в природі і житті людини, охорона), які за своїм дидактичним завданням можуть бути уроками вивчення нового матеріалу і узагальнюючими. Матеріали позакласного читання можуть використовуватись на нестандартних уроках ("Заочна подорож", КВВ, "рольові ігри").

Гуманне відношення, естетичні почуття виховуються разом, вони невід'ємні частини морального виховання, повинні стати категоричним імперативом моральної поведінки людини на землі.

І.Г. Любар

Педагогічні проблеми природоохоронної роботи як засіб гуманістичного виховання учнівської молоді

Важливим засобом гуманістичного виховання є природоохоронна робота - складова частина системи екологічної освіти. У науковій літературі підготовка учнівської молоді до правильного природокористування визначається поняттями "екологічна освіта", "екологічне виховання", "природоохоронне виховання", "природоохоронна освіта" тощо. Усі ці поняття вірно характеризують окремі спрямування природоохоронної підготовки учнівської молоді. Так, вони вказують на те, що у процесі навчання і виховання школярі мають опанувати основами наукових знань про природу, виробити погляди та переконання щодо необхідності обрання

певної форми поведінки при спілкуванні з природою. Проте, при всіх видах визначень екологічного чи природоохоронного виховання та інших недооцінюється практична діяльність учнів, яка є наочним проявом ставлення до природи.

Школа має не тільки озброювати учнів знаннями про охорону природи, але й залучати їх до активної практичної діяльності щодо її збереження та поліпшення.

На жаль, практика показує, що певна частина учнів добре опановує знаннями з охорони природи, але не вміє їх застосовувати на практиці. Самі ж знання, якщо вони не поєднуються з суспільною корисною працею по догляду за об'єктами природи, є споглядацькими, нейтральними. Це стосується, в першу чергу, тієї частини дітей та молоді, які, навчаючись, не беруть активної участі в процесі охорони та збагачення природи.

Таким чином, природоохоронна підготовка учнівської молоді, що є складовою частиною виховного процесу, має складатися з таких двох рівноцінних компонентів: 1) опанування науковими знаннями про природу та її збереження; 2) організація практичної діяльності щодо правильного природокористування, відповідального ставлення до об'єктів природи, їх збереження та захисту.

У процесі практичної діяльності учні набувають умінь та навичок природокористування і надання допомоги об'єктам природи, вчать працювати колективно, прогнозувати наслідки своїх трудових зусиль, у них формуються гуманістичні якості особистості.

Проте в організації праці по догляду за об'єктами природи є багато проблем. У багатьох школах учні епізодично, безсистемно беруть участь у збереженні і поліпшенні природи, а значній кількості учнів, особливо у місті, така робота невластива. Ця тенденція у зв'язку з кризою загальноосвітньої школи значно посилилась в останні роки.

Окремі педагогічні колективи звужують зміст суспільно корисної праці, спрямовуючи зусилля школярів на проведення робіт тільки за доглядом рослин і тварин, не прилучаючи своїх вихованців до потужної праці з охорони ґрунтів, ландшафтів, водоймищ.

Поширена думка, що залучати учнів до участі у природоохоронних заходах варто тільки після того, коли вони отримають певну суму теоретичних знань з охорони природи. Це приводить до непослідовності, порушення закономірностей у навчальному процесі, що проявляється у протиставленні свідомості та практичних дій.

У природоохоронній роботі нерідко використовується обмежене число форм і методів виховних впливів, що не сприяє збагаченню учнів трудовими

уміннями та навичками. Це приводить до того, що багато учнів втрачають інтерес до праці, а їхня природоохоронна праця не набуває творчого характеру.

В останні роки у зв'язку з розвитком приватновласницьких тенденцій різко падає участь і активність учнів у колективних формах діяльності. Має місце значне послаблення участі школярів у боротьбі з водяною та вітровою ерозією, охороні пам'яток природи, вирощуванні сіянців для відсаджування на ерозованих та рекультивованих ґрунтах, заготівлі органічних добрив, зборі насіння дикорослих трав, кущів та дерев, охороні джерел, малих річок. Згортання цієї роботи, що була характерною учнівським організаціям, можна компенсувати проведенням такої ж діяльності у фермерському господарстві, на городі, дачній ділянці тощо. Тобто, необхідно поруч з традиційними колективними формами роботи посилювати індивідуальну природоохоронну діяльність дітей за рекомендаціями педагогів у господарствах своїх батьків, родичів та ін. Досвіду такої роботи наша школа, особливо міська, не має, і потрібні творчі пошуки та зусилля педагогів, аби виправити таке становище.

Ці та інші проблеми вимагають детального аналізу сучасного стану екологічного виховання учнівської молоді та пошуків реальних шляхів його поліпшення, виховання у дітей господарського ставлення до землі, рідної природи.

З.В.Друзь, Ю.Б.Друзь

Формування у школярів шанобливого ставлення до природи

Формування у школярів шанобливого ставлення до природи є однією із складових виховання гуманної особистості, щирої, людиної, доброзичливої, милосердної.

Спеціальні дослідження свідчать, що вже у початкових класах відбувається різке зростання утилітарних мотивів ставлення учнів до природи. Нам якомога швидше треба виховати покоління людей, які б свято берегли землю, ліс, воду, повітря. Триєдиним завданням екологічного виховання є: прищепити любов до природи, захистити її та примножити.

Мета нашого дослідження: розробити і теоретично обґрунтувати шляхи цілеспрямованого формування екологічної культури школярів з використанням гуманістичних природоохоронних традицій української етнопедagogіки.

Прилучаючись до скарбів національної культури, учні переймаються особливим ставленням до природи, яке ми визначаємо як "шанобливе". При цьому певною мірою розрізняють "шанобливе" ставлення і "бережливе". Берегти